

1. Likuma roba problemātika zinātniskajā doktrīnā.

1.1. Attiecībā uz likuma robu Latvijas zinātniskajā literatūrā sastopamās atziņas pamatā ir balstītas uz tēzēm un tiesisko izpratni, kas ir sastopama Vācijā.

Par tiesību sistēmas nepilnību, tai skaitā, likuma robu iemesliem tiek uzskatīta, piemēram, sociālo attiecību nemitīga attīstība, tehnoloģiskās, ekonomiskās un vispārējās sabiedriskās dzīves izmaiņas u.c.

Tiek uzskatīts, ka likuma robs pastāv jau tad, kad likumdevējs ir pilnvarojis tiesību piemērotāju pieņemt nolēmumu, izmantojot ģenerālklauzulas vai nenoteiktos tiesību jēdzienus (t.s. robi *intra legem*). Robs pastāv arī tad, kad tiesību piemērotājam ir jālemj pēc paša ieskata, jo konkrētā gadījuma risinājumam nekādu mērauklu vairs nedod ne pozitīvie apsvērumi, ne arī tiesību normas. Par robu tiek runāts arī likuma klusēšanas gadījumā, proti, tādas likuma nepilnības gadījumā, kad likuma vārdiskais skanējums nesatur nekādu piemērojamu noteikumu konkrētam gadījumam. Par likuma robu tiek uzskatīti arī gadījumi, kas ir ietverti pēc likuma vārdiskās jēgas piemērojamā noteikumā, bet šis noteikums pēc tā jēgas un mērķa neder.

Nepilnība pastāv, kad izšķiramā gadījuma risinājumu vairs nevar izskaidrot ar tiesību normas iespējamo vārdisko jēgu.

Nepilnība nav identiska ar likuma klusēšanu, kā arī ne vienmēr nozīmē tiesību robu. Zināma tiesiskā regulējuma neesamība likumā pati par sevi vēl nenozīmē, ka šāds regulējums ir objektīvi nepieciešams no tiesību sistēmas viedokļa. Tiek uzskatīts, ka likuma robs var pastāvēt vienīgi attiecībā uz tiesiski nozīmīgiem dzīves gadījumiem.

Par likuma robu nav uzskatāma likuma tiesībpolitiska nepilnība (*de lege ferenda*) – šādu nepilnību novēršana ir vienīgi likumdevēja kompetencē.

Regulējuma neesamība var būt apzināta (ar nolūku).

Likuma robs pastāv, ja likumā, ņemot vērā tā iztulkojumu, nav ietverts pozitīvs tiesiskais regulējums, kaut arī no tiesību sistēmas viedokļa šāds regulējums ir nepieciešams.

Tiek nošķirt likuma un tiesību robs.

Tiesību robs – gadījums, kad nepilnīgs ir nevis tikai viens likums, bet gan visa tiesību iekārta pieprasa regulējumu. Tajā pat laikā attiecībā uz tiesību robu tiek norādīts, ka tiesību sistēma pati par sevi ir uzskatāma par tādu, kurā nav robu, jo „tiesību roba” (tiesību sistēmas nepilnības) jēdziens nav savienojams ar „atvērtas” tiesību sistēmas izpratni.

Likuma robu veidi:

Atklātie likuma robi un aizklātie likuma robi.

Atklātais likuma robs – ja likumā attiecībā uz noteiktu dzīves gadījumu grupu nav ietverts pozitīvs tiesiskais regulējums, kaut arī šādam regulējumam, ņemot vērā attiecīgā likuma „mērķi”, bija jābūt tajā ietvertam.

Aizklātais likuma robs - ja likumā attiecībā uz noteiktu dzīves gadījumu grupu ir ietverts pozitīvs tiesiskais regulējums, taču atbilstoši tā jēgai un mērķim šis

regulējums minētajam gadījumam nav piemērots, jo tajā nav ņemtas vērā tās īpatnības, kas ir raksturīgas un nozīmīgas tieši šiem dzīves gadījumiem (likuma robs šeit izpaužas kā ierobežojošas normas neesamība).

Sākotnējie likuma robi un vēlākie likuma robi.

Sākotnējais likuma robs – ja likuma robs pastāvējis jau likuma pieņemšanas brīdī.

Sākotnējie likuma robi var būt gan apzinātie gan neapzinātie.

Apzinātie likuma robi – ja likumdevējs nav pilnīgi regulējis noteiktu jomu, lai tiesības attīstītos judikatūras un zinātnes ceļā vai arī likumā ir ietvertas norādes uz vienu tiesību jautājumu regulējošo tiesību normu „attiecināmu” piemērošanu citam tiesību jautājumam.

Neapzinātie likuma robi – ja likumdevējs, pieņemot likumu, nav pamanījis noregulēt kādu tiesiski nozīmīgu gadījumu grupu vai arī to maldīgi uzskatījis par noregulētu likumā.

Vēlākais likuma robs – ja likuma robs radies vēlāk (nav bijis likuma pieņemšanas brīdī), piemēram, dažādu faktisko apstākļu vai tiesību sistēmas pamatā esošo vērtējumu pārģrozības rezultātā radies robs, kā arī gadījumos, kad saimnieciskās vai tehniskās attīstības rezultātā izceļas tāds tiesību jautājums, kuru likumdevējs nevarēja paredzēt un kuram, ņemot vērā likuma mērķi, tagad jābūt noregulētam likumā.

1.2. Zinātniskajā literatūrā netiek izdalīts likumdevēja nolaidība (legislative omission) jēdziens, kā arī netiek nošķirti likuma robi, kas būtu pretrunā Konstitūcijai, proti, nelikumīgi likuma robi.

1.3. Satversmes tiesas misija ir aizsargāt valstī esošo personu pamattiesības pret aizskārumiem, kas radušies saistībā ar konkrētu normatīvu aktu piemērošanu. Īstenojot šo misiju, Satversmes tiesai ir liela nozīme valsts tiesību doktrīnas kvalitatīvā pilnveidošanā. Pateicoties Satversmes tiesas spriedumiem, ievērojami ir attīstījusies tiesību, īpaši sociālo tiesību doktrīna valstī. Zināmā mērā Satversmes tiesas spriedumi, kas ir publiski pieejami, un tajos ietvertā motivācija, ietekmē sabiedrības apziņu.

Satversmes tiesa, kas veic konstitucionālo uzraudzību, zināmā mērā veic likumdevēja funkcijas. Satversmes tiesa uzskatāma par negatīvo likumdevēju, jo tā, īstenojot konstitucionālo kontroli, izvērtē un, ja tas nepieciešams, atceļ tiesību normas, kuras pieņēmis likumdevējs, ja tās neatbilst Satversmei. Lai izvairītos no situācijas, kad konstitucionālās pārbaudes rezultātā tiek pārkāpts varas dalīšanas princips (tiesu varas un likumdevēja varas nodalīšana), Satversmes tiesa, veicot konstitucionalitātes pārbaudi, izvairās formulēt tiesību normas un noteikt, kā likumdevējam tās būtu formulējamas. Tādējādi pastāv abpusējs respekts – likumdevējs ņem vērā konstitucionālās pārbaudes rezultātā doto slēdzienu, un Satversmes tiesa respektē likumdevēja rīcības brīvību.

Tomēr zināmā veidā Satversmes tiesa pilda arī pozitīvā likumdevēja funkciju. Visbiežāk tas notiek gadījumos, kad Satversmes tiesa ar savu spriedumu atzīst kādu normu par spēkā neesošu, bet tajā pašā laikā konstatē, ka līdz brīdim, kamēr likumdevējs izlabos savas kļūdas, ir nepieciešams pagaidu tiesiskais noregulējums. Ir spriedumi, kuros Satversmes tiesa ir norādījusi, ka līdz brīdim, kamēr likumdevējs

izlabos savas kļūdas, iestādēm un tiesām ir jāpiemēro par nelikumīgām atzītās tiesību normas atbilstoši Satversmei un Latvijai saistošajām starptautisko tiesību normām (2006-03-0106), kā arī, ievērojot Satversmes spriedumā norādīto (2006-28-01).

Satversmes tiesa, darbojoties zināmā mērā kā pozitīvais likumdevējs, ir norādījusi, ka gadījumā, ja tas ir nepieciešams un iespējams, Satversmes tiesa sava sprieduma nolēmumu daļā var atzīt, ka juridisko spēku atgūst tiesību normas, kas grozītas ar tādu apstrīdēto aktu, kuru Satversmes tiesa atzinusi par neatbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normām (2005-12-0103; 2006-13-0103).

Lai arī Satversmes tiesa respektē likumdevēja rīcības brīvību, ir reizes, kad tā netieši norāda, kas likumdevējam jāievēro, izdarot izmaiņas tiesiskajā regulējumā.

2. Likumdevēja nolaidības (legislative omission) konstitucionalitātes pārbaudes iekļaušana Konstitūcijā, konstitucionālajā jurisprudencē un citos normatīvajos aktos.

2.1. Latvijas Republikas Satversme¹ Latvijas normatīvo aktu hierarhijā ir ar augstāko juridisko spēku.

Normatīvo aktu hierarhija tiek veidota pēc normu juridiskā spēka. Juridiskais spēks nosaka normatīvā akta tiesību normu virsvadību pār zemākstāvošām normām vai attiecīgi - pakļautību augstākstāvošām normām.

Normatīvo aktu hierarhija:

1. Latvijas Republikas Konstitūcija (Satversme);
2. Parlamenta (Saeimas) pieņemtie likumi, Parlamenta ratificētās starptautisko tiesību normas un likumi par starptautisko līgumu apstiprināšanu;
3. Ministru kabineta noteikumi ar likuma spēku;
4. Ministru kabineta noteikumi un starptautiskās tiesību normas, kas apstiprinātas Ministru kabineta līmenī;
5. Pašvaldību saistošie noteikumi.

2.2. Satversmē ir noteikta Satversmes tiesas kompetence, proti, Satversmes tiesa likumā noteiktās kompetences ietvaros izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei, kā arī citas ar likumu tās kompetencē nodotās lietas. Satversmes tiesa ir tiesīga atzīt par spēkā neesošiem likumus un citus aktus vai to daļas.

Satversmes tiesas likuma 1. pants noteic, ka Satversmes tiesa ir neatkarīga tiesu varas institūcija, kas Latvijas Republikas Satversmē un Satversmes tiesas likumā noteiktās kompetences ietvaros izskata lietas par likumu un citu normatīvo aktu atbilstību Satversmei, kā arī citas tās kompetencē nodotās lietas.

Savukārt Satversmes tiesas likuma 16. pants paredz, ka Satversmes tiesa izskata lietas par:

- 1) likumu atbilstību Satversmei;
- 2) Latvijas parakstīto vai noslēgto starptautisko līgumu (arī līdz attiecīgo līgumu apstiprināšanai Saeimā) atbilstību Satversmei;
- 3) citu normatīvo aktu vai to daļu atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām (aktiem);

¹ Latvijas Republikas Satversme. Pieņemta Latvijas Satversmes Sapulcē 15.02.1922., publicēta "Latvijas Vēstnesī" Nr. 43, 01.07.1993.

4) citu Saeimas, Ministru kabineta, Valsts prezidenta, Saeimas priekšsēdētāja un Ministru prezidenta aktu, izņemot administratīvos aktus, atbilstību likumam;

5) tāda rīkojuma atbilstību likumam, ar kuru Ministru kabineta pilnvarotais ministrs ir apturējis pašvaldības domes (padomes) pieņemto lēmumu;

6) Latvijas nacionālo tiesību normu atbilstību tiem Latvijas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem, kuri nav pretrunā ar Satversmi.

Satversmes tiesai nav ne Satversmē, ne arī ar kādu citu normatīvo aktu piešķirta kompetence izvērtēt likuma robu konstitucionalitāti. Satversme neparedz nevienu citu speciālu procedūru likumdevēja nolaidības izvērtēšanai.

2.3. Satversmes tiesa neizskata likuma robu atbilstību konstitūcijai un neizvērtē to likumā. Tādējādi, konstatējot, ka apstrīdēta ir neesoša norma, proti, likuma robs, Satversmes tiesas kolēģija, atsakās ierosināt lietu, un, atsaucoties uz Satversmes tiesas likuma 16. pantu 19.² pantu, norāda, ka tās kompetencē neietilpst neesoša regulējuma atbilstības izvērtēšana. Tā, piemēram, 2004. gada 21. jūlija lēmumā par atteikšanos ierosināt lietu pēc Jēkaba Siliņa pieteikuma (pieteikuma reģ. Nr. 75) kolēģija ir norādījusi, ka Satversmes tiesā izskatāmās lietas nosauktas Satversmes tiesas likuma 16.pantā, kurš citastarp noteic, ka Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei. Šis pants tulkojams kopsakarā ar Satversmes tiesas likuma 19.² pantu, kas paredz, ka konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka tai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Līdz ar to Satversmes tiesa izvērtē tikai spēkā esošās tiesību normās ietvertā tiesiskā regulējuma atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām.

2.4. Satversmes tiesa neizvērtē tiesību robus.

3. Likumdevēja emisija (legislative omission) kā Konstitucionālās tiesas izvērtēšanas objekts.

3.1. Tiesības iesniegt pieteikumu par lietas ierosināšanu par likumu un Latvijas parakstīto vai noslēgto starptautisko līgumu (arī līdz attiecīgo līgumu apstiprināšanai Saeimā) atbilstību Satversmei, citu normatīvo aktu vai to daļu atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām (aktiem), kā arī Latvijas nacionālo tiesību normu atbilstību tiem Latvijas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem, kuri nav pretrunā ar Satversmi ir:

- 1) Valsts prezidentam;
- 2) Saeimai;
- 3) ne mazāk kā divdesmit Saeimas deputātiem;
- 4) Ministru kabinetam;
- 5) ģenerālprokuroram;
- 6) Valsts kontroles padomei;
- 7) pašvaldības domei (padomei);
- 8) Valsts cilvēktiesību birojam;
- 9) tiesai, izskatot civillietu, krimināllietu vai administratīvo lietu;

- 10) zemesgrāmatu nodaļas tiesnesim, veicot nekustamā īpašuma ierakstīšanu vai ar to saistīto tiesību nostiprināšanu zemesgrāmatā;
- 11) personai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

Tiesības iesniegt pieteikumu par lietas ierosināšanu par citu Saeimas, Ministru kabineta, Valsts prezidenta, Saeimas priekšsēdētāja un Ministru prezidenta aktu, izņemot administratīvos aktus, atbilstību likumam ir:

- 1) Valsts prezidentam;
- 2) Saeimai;
- 3) ne mazāk kā divdesmit Saeimas deputātiem;
- 4) Ministru kabinetam.

Tiesības iesniegt pieteikumu par lietas ierosināšanu par tāda rīkojuma atbilstību likumam, ar kuru Ministru kabineta pilnvarotais ministrs ir apturējis pašvaldības domes (padomes) pieņemto lēmumu, ir attiecīgajai domei (padomei).

3.2. Satversmes tiesa saņem pieteikumus par likuma robiem un likumdevēja nolaidību (legislative omission). Tādi nav daudz, lielākoties tās ir konstitucionālās sūdzības. Vidēji tādi varētu būt ap 3-4 viena gada laikā. Tomēr, pamatojoties uz normatīvajos aktos noteikto Satversmes tiesas kompetenci, Satversmes tiesas kolēģijas pieņem lēmumu neierosināt lietu, jo Satversmes tiesa izvērtē vienīgi spēkā esošās tiesību normās ietvertā tiesiskā regulējuma atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām.

3.3. Satversmes tiesa neierosina lietas pēc savas iniciatīvas. Tai nav tiesības iesniegt likumprojektus.

3.4. Satversmes tiesa neizvērtē tiesību robus.

3.5. Satversmes tiesa atsakās izvērtēt tiesību robus dēļ, jo ne konstitūcijā, ne arī Satversmes tiesas likumā tai nav dotas tādas pilnvaras.

Atsakoties ierosināt lietu, kolēģija parasti norāda, ka Satversmes tiesā izskatāmās lietas nosauktas Satversmes tiesas likuma 16.pantā, kurš citastarp noteic, ka Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei. Šis pants tulkojams kopsakarā ar Satversmes tiesas likuma 19.² pantu, kas paredz, ka konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka tai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Līdz ar to Satversmes tiesa izvērtē tikai spēkā esošās tiesību normās ietvertā tiesiskā regulējuma atbilstību augstāka juridiska spēka tiesību normām.

Satversmes tiesa spriedumā litā Nr. 2005-03-0306 ir norādījusi, ka „Prasība, lai likumdevējs pats likumdošanas ceļā izšķirtu visus valsts dzīves jautājumus, mūsdienu sabiedrības komplicētajos dzīves apstākļos ir kļuvusi nereāla. Likumdevējam nav iespēju izsmeļoši likumdošanas ceļā izlemt visus jautājumus, kuriem nepieciešams regulējums. Šāda likumdevēja rīcība bieži vien būtu novēlota, jo likumdošanas process ir smagnējs un laikietilpīgs. Lai nodrošinātu efektīvāku valsts varas īstenošanu, ir pieļaujama atkāpe no prasības, ka likumdevējam visi jautājumi

pilnībā jāizšķir pašam. Šī efektivitāte tiek sasniegta, likumdevējam likumdošanas procesā izlemjot svarīgākos jautājumus, bet detalizētāku noteikumu un likuma ieviešanai dzīvē nepieciešamo tehnisko normu izstrādāšanu deleģējot Ministru kabinetam vai citām valsts institūcijām. Šāda kārtība ne vien padara pašu likumdošanas procesu efektīvāku, jo likumdevējam nav jānodarbojas ar tehnisku jautājumu risināšanu, bet arī ļauj ātrāk un adekvātāk reaģēt uz normatīvā regulējuma grozījumu nepieciešamību. Ministru kabinets vai citas pilnvarotās valsts institūcijas tehnisko normu izstrādē visbiežāk ir kompetentākas nekā likumdevējs, un lēmumu pieņemšanas process šajās institūcijās nav tik komplicēts.

[...] Nosacījums, ka likumā jābūt tieši ietvertam pilnvarojumam izdot noteikumus un norādītiem Ministru kabineta noteikumu galvenajiem virzieniem, izriet no prasības, lai likumdevējs pats izšķirtu tikai svarīgākos sabiedrības dzīves jautājumus. Ņemot vērā to, ka pilnībā visus jautājumus likumdošanas ceļā regulēt nav mērķtiecīgi, likumdevējam šie jautājumi ir vismaz jāapsver. Par šādu apsvērumu izdarīšanu liecina pilnvarojums tādu vai citādu jautājumu detalizētāk noregulēt Ministru kabineta noteikumos. Likumdevējam ir skaidri jānorāda, kādus jautājumus un kādā veidā Ministru kabinets ir tiesīgs noregulēt.

Tiesību normai, ar kuru likumdevējs pilnvaro Ministru kabinetu noregulēt Satversmē noteikto personas pamattiesību īstenošanas kārtību vai ierobežojumus šo tiesību īstenošanai, ir jābūt skaidrai un precīzai. Nav pieļaujama personas pamattiesību ierobežošana, atsaucoties uz neskaidru vai pārprotamu likumdevēja pilnvarojumu.”

4. Likumdevēja emisijas pārbaude un izvērtēšana.

Satversmes tiesa neizvērtē ne likuma robu, ne likumdevēja nolaidību.

Tomēr, izvērtējot apstrīdētās normas atbilstību augstāka spēka juridiskai normai, Satversmes tiesas sprieduma rezultātā var rasties likuma robs. Lai izvairītos no šādas situācijas, Satversmes tiesa ne vien paredz pagaidu regulējumu, bet reizēm arī norāda, kā jārikojas konkrētajā situācijā.

Tā, piemēram, Satversmes tiesa savos spriedumos, norādot, ka par nelikumīgu atzīta tiesību norma paliek spēkā vēl kādu laiku, proti, līdz likumdevēja kļūdas izlabošanai, ir netieši norādījusi likumdevējam, ka likumdevējam jārod situācijas risinājums, kurā tiek ievērotas gan namīpašnieku, gan arī pirmsreformas īrnieku tiesības. Turklāt laiks nepilnību novēršanai tiek dots arī, lai, kā tiesa norādījusi sprieduma secinājumu daļā, izveidotu efektīvāku mehānismu tādu namīpašnieku patvaļas novēršanai, kuri cenšas dzīvokļa atbrīvošanu vai vienošanos par lielāku īres maksu panākt ar prettiesisku rīcību.

Neskatoties uz to, ka Satversmes tiesa ievēro varas dalīšanas principu un neiejaucas likumdevēja rīcībā, tā atsevišķos spriedumos ir norādījusi, kas likumdevējam būtu jāievēro. Piemēram, Satversmes tiesa vairākos spriedumos (2000. gada 30. augusta spriedums lietā Nr. 2000-03-01, 2005. gada 22. marta spriedums lietā 2004-13-0106) lēmusi, ka likumdevējam periodiski ir jāizvērtē situācija valstī un jālemj par ierobežojumu konkretizēšanu un termiņu noteikšanu.

Kaut arī Satversmes tiesas spriedumos nav ietvertas atziņas par to, vai neskaidra norma būtu uzskatāma par likumdevēja nolaidību, tiesa spriedumos ir izvērtējusi normas skaidrību. Tā spriedumā lietā Nr. 2006-12-01 Satversmes tiesa ir

norādījusi, ka likumiem un tiesību normām jābūt gan pienācīgi saprotamiem, gan paredzamiem, tas ir, formulētiem ar pietiekamu precizitāti, lai indivīds, nepieciešamības gadījumā atbilstoši konsultējoties, varētu regulēt savu uzvedību. Tajāpat laikā tiesa ir norādījusi, ka ne vienmēr ir iespējams normu definēt pietiekami skaidri. Šādos gadījumos, piemērojot tiesību normas, ir nepieciešams noskaidrot to patieso jēgu. Nav pareizi vadīties vienīgi pēc tiesību normas vārdiskās jēgas. Ja tiesību normas pieņēmējs, izsakot savu gribu tekstuāli, to ir izdarījis neprecīzi vai arī ir attīstījusies un mainījusies tiesību izpratne, jāņem vērā likumdevēja patiesā griba.

4.8. Visierastākais līdzeklis ir tiesību normas atzīšana par neatbilstošu Satversmei, vienlaicīgi paredzot, ka norma zaudē spēku ar atliekošu datumu, proti, tiesa dod laiku likumdevējam sakārtot normatīvo regulējumu un izlabot pieļautās kļūdas.

Laikā, kad apstrīdētā un Satversmei neatbilstošā norma vēl ir spēkā, tiesa piemēro pagaidu noregulējumu. Tā, piemēram, ir spriedumi, kuros Satversmes tiesa ir norādījusi, ka līdz brīdim, kamēr likumdevējs izlabos savas kļūdas, iestādēm un tiesām ir jāpiemēro par nelikumīgām atzītās tiesību normas atbilstoši Satversmei un Latvijai saistošajām starptautisko tiesību normām (2006-03-0106), kā arī, ievērojot Satversmes spriedumā norādīto (2006-28-01). Satversmes tiesa ir norādījusi, ka gadījumā, ja tas ir nepieciešams un iespējams, Satversmes tiesa sava sprieduma nolēmumu daļā var atzīt, ka juridisko spēku atgūst tiesību normas, kas grozītas ar tādu apstrīdēto aktu, kuru Satversmes tiesa atzinusi par neatbilstošu augstāka juridiskā spēka tiesību normām (2005-12-0103; 2006-13-0103).

Tā Satversmes tiesa 2007. gada 11. aprīļa spriedumā lietā Nr. 2006-28-01, nosakot brīdi, ar kuru apstrīdētā norma zaudē spēku, norāda, ka „likumdevējam ir nepieciešams laiks normatīvā regulējuma pilnveidošanai, jo apstrīdētā norma nodrošināja leģitīmā mērķa sasniegšanu, proti, nodokļu efektīvu administrēšanu. Ja apstrīdētā norma tiek atzīta par spēku zaudējušu, pirms likumdevējs ir pieņēmis saudzējošāku regulējumu, konkrētā leģitīmā mērķa sasniegšana var tikt apdraudēta. Tas nozīmē, ka vairs nebūtu disciplinējošā regulējuma un katrs nodokļu maksātājs varētu atļauties iesniegt attaisnojuma dokumentus (pierādījumus) jebkurā brīdī. Šāds stāvoklis, kāds izveidotos, ja vispār nebūtu nekāda regulējuma attiecīgajā jautājumā, Satversmei neatbilstu vēl vairāk kā pašreizējais. Satversmes tiesa vairākkārt secinājusi [...]: šādā situācijā ir pieļaujams, ka Satversmei neatbilstošā norma vēl zināmu laiku paliek spēkā, lai likumdevējam būtu iespēja rast tādu situācijas risinājumu, kurā tiek ievērotas gan sabiedrības, gan atsevišķu nodokļu maksātāju intereses.

Vienlaikus Satversmes tiesa ņem vērā, ka administratīvajām tiesām katrā konkrētā gadījumā ir iespēja izspriest lietu, piemērojot Satversmes normas tieši. Savukārt, lai nodokļu administrācijas lēmumi neradītu personām Satversmē noteikto pamattiesību aizskārumu, kamēr apstrīdētā norma vēl ir spēkā, apstrīdētā norma šajā laika posmā ir jāpiemēro, ievērojot citastarp arī šajā Satversmes tiesas spriedumā norādīto.”

5. Likumdevēja nolaidības esamības konstatēšanas Satversmes tiesas spriedumos sekas.

Satversmes tiesa neizvērtē ne likuma robus, ne likumdevēja nolaidību. Tomēr atbilstoši Satversmes tiesas likuma 32.pantam Satversmes tiesas spriedums ir obligāts visām valsts un pašvaldību institūcijām, iestādēm un amatpersonām, ieskaitot tiesas, kā arī fiziskajām un juridiskajām personām.